

TÈM LESON SA A SE KÒ MOUN

SYANS EKSPERIMANTAL

KONSÈY

Ministè Edikasyon Nasyonal mete nan men tout elèv nan peyi a kaye egzèsis sa a. L ap pèmèt ou aprann konnen kò w, jan li fèt, jan li fonksyone ak tout bon konpòtman ou dwe genyen pou rete an sante.

L ap pèmèt ou konnen tout plant ak tout bèt k ap viv bò kote w. L ap pèmèt ou fè anpil egzèsis pou konprann pi byen tout leson mèt la oubyen metrès la te fè ak ou nan syans eksperimantal.

Pou fè egzèsis yo, w ap bezwen kreyon nwa ak kreyon koulè. Se pou w koute byen, oswa li byen sa yo mande w fè yo pou w ka reyisi egzèsis yo. Apre chak seri egzèsis, w ap jwenn tout sa ou dwe konnen sou leson an. Pa bliye ou dwe refè tout egzèsis yo epi repase tout sa nou dwe konnen yo anvan chak egzamen.

Egzèsis yo enpòtan anpil pou ede w konprann nosyon mèt la oubyen metrès la ap montre w la. Ou dwe fè yo apre chak leson epi lè mèt la oubyen metrès la mande w fè yo. Si w gen egzèsis ou pa konprann, ale kote mèt la oubyen metrès la pou li ba w plis espikasyon.

Kaye sa a se pou ou, ou dwe pwoteje l epi kenbe l pwòp.

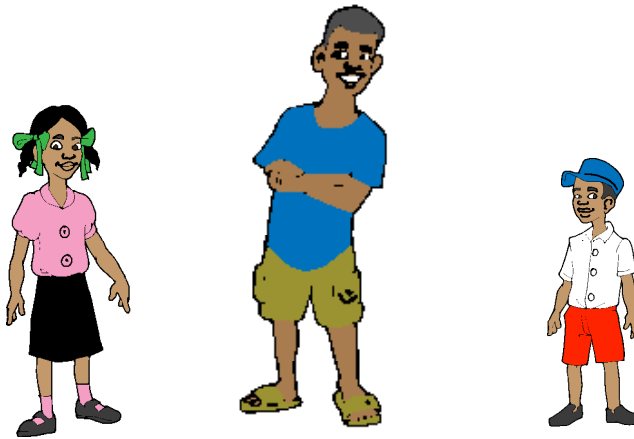
TÈM : KÒ MOUN

OBJEKTIF :

Esplike fenomèn kouman moun grandi

AN NOU METE KONESANS NOU AN PRATIK

1- Antoure ti moun ki pi wo a epi pase yon trè an ba sa ki pi kout la.

2- Mezire tay kat (4) elèv avèk yon santimèt epi ekri rezilta yo.

a) _____ cm   an) _____ cm   b) _____ cm   ch) _____ cm

3- Èske w ka toujou mete rad ak soulye ke w te genyen lè w te gen 2 an ?
Pou ki sa ?

Rep _____

4- Aprè chak fraz ou li, mete V bò kote I si li vre, PV si li pa vre.

- a) Nan yon klas, tout ti moun ki gen menm laj gen menm wotè.
- an) Pou mezire wotè yon moun, ou bezwen yon balans.
- b) Mwen ka toujou mete rad mwen te genyen lè m te gen 3 an.
- ch) Tout moun grandi nan longè ak nan gwosè.

5- Li twa fraz ki an ba la a, epi mete yon kwa nan ti rektang ki an ba repons ki bon an.

Jakòb se yon ti gason ki gen 10 an. Li mezire 1,10 m nan mwa oktòb. Nan mwa janvyè, li mezire 1,15cm.

Li vin pi wo

Li vin pi kout

SA NOU DWE KONNEN :

Tout moun pa gen menm tay ; gen sa ki pi wo pase lòt. Moun grandi avèk laj. Moun grandi nan gwosè ak nan longè.

OBJEKTIF :

Aplike règ ijyèn yo

1- Gade desen sa yo, ekri sa nou wè ssou liy ki an ba la a.

Reponn sou liy a) pou desen a) ; sou liy an) pou desen an) ; epi sou liy b) pou desen b).

a)

an)

b)

a) _____

an) _____

b) _____

2- Reponn kesyon sa yo.

- Pou ki sa yon moun dwe bwose dan l ? _____

_____

- Chak ki lè li dwe bwose dan l ? _____

_____

- Ki sa ki ka rive yon moun ki pa bwose dan l ? _____

_____

- Ki sa ki ka rive yon ti moun k ap jwe nan tè ? _____

_____

- Ak ki sa ti moun dwe benyen ? _____

_____

- Pou ki sa yon moun dwe benyen ? _____

3- Gade de (2) desen sa yo byen epi esplike sa k ap pase nan chak desen.
Reponn sou liy a) pou desen a) epi reponn sou liy an) pou desen an).

a)

an)

a) _____

an) _____

4- Reponn kesyon sa yo ?

- Pou ki sa ti moun ki nan chema «an» a ap lave men li ? _____

_____

- Ki sa ki ka rive ti moun sa a si li pa ta lave men l lè l sòti nan twalèt la ?

_____

_____

5- Gade byen 3 desen sa yo, di ki sa moun yo ap fè sou liy a, an, b. Apre sa, reponn kesyon ch, d, e, è.

a)

an)

b)

a) _____

an) _____

b) _____

ch) Ki sa ki ka rive moun k ap bwè dlo rivyè a ? _____

d) Pou ki sa yon moun dwe lave men li anvan li manje ? _____

e) Pou ki sa yon moun dwe lave yon fwi anvan li manje li ? _____

è) Ki sa ki ka rive si yon moun manje fwi ki pa lave ? _____

6- Aprè chak fraz ou li, mete V bò kote I si li vre, PV si li pa vre.

a) Nou ka manje fwi ak legim san lave _____

an) Nou dwe trete dlo n ap itilize _____

b) Si yon moun pa suiv règ ijyèn yo, li ka malad. _____

ch) Nou dwe mete rad sere sou nou. _____

7- Ekri de (2) maladi nou ka trape lè nou pa respekte règ ijyèn yo.

a) _____

an) _____

OBJEKTIF :

Konnen epi mete an pratik règ ijyèn ki gen rapò ak kò nou epi ak sa n ap manje.

AN NOU METE KONESANS NOU AN PRATIK

1- Site kat (4) règ ijyèn ki gen rapò ak kò ki ka ede yon moun rete an sante.

- a) _____
- an) _____
- b) _____
- ch) _____

2- Ekri twa (3) prekosyon yon moun dwe pran pou l pa gen kolera.

- a) _____
- an) _____
- b) _____

REPONN KESYON SA A

3) Ki sa w dwe fè ak men w anvan w al manje ?

R- _____

4) Lè w fin keyi yon fwi oubyen achte li nan mache, ki sa w dwe fè ak li avan w manje l ?

R- _____

SA NOU DWE KONNEN :

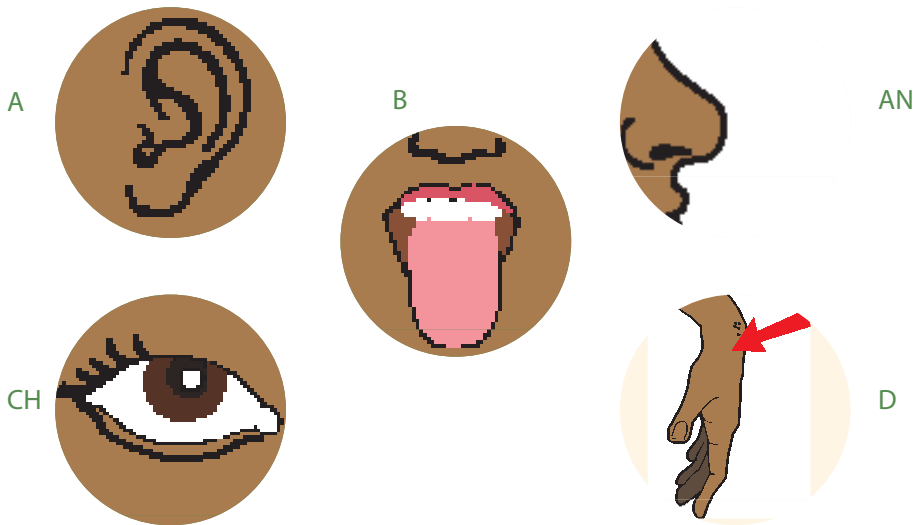
Pou yon moun rete an sante, li dwe respekte tout règ ijyèn yo. Kò moun dwe lave chak jou ak dlo epi ak savon. Dan nou dwe bwose aprè nou fin manje. Cheve nou dwe lave epi penyen souvan.

- Epi tou, nou dwe netwaye lòt pati nan kò nou, tankou : je nou, zorèy nou, kou nou, an ba bra nou ak ògàn jenital nou. Si nou pa vle gen move lodè, respekte règ ijyèn yo.
- Bwose dan nou chak fwa nou fin manje.
- Evite mete lajan papyè ak pyès nan bouch nou.
- Pa itilize krache pou n efase nan kaye nou.
- Pou evite gen dyare ak kolera, byen lave fwi ak legim anvan n manje yo.
- Li enpòtan pou n bwè dlo trete pou n pa malad.
- Pou n trete dlo, nou ka mete 5 gout jif nan yon galon dlo oubyen yon grenn akwatab nan yon galon dlo. Nou kapab bouyi dlo a si nou pa gen jif.

OBJEKTIF :
Dekoukri ògàn sans yo epi konnen kòman pou nou pran swen ògan sa yo

1- Gade tout imaj sa yo, di kouman yo rele ak sa nou ka fè avèk yo chak.

A) _____

AN) _____

B) _____

CH) _____

D) _____

2- Pou chak ògàn sa yo, ekri de (2) fason ou ka pran swen yo.

Po: 1- _____
2- _____

Je: 1- _____
2- _____

Lang: 1- _____
2- _____

Zòrèy: 1- _____
2- _____

Nen: 1- _____
2- _____

2- Di kòman gwoup ògàn sa yo rele.

SA NOU DWE KONNEN :

Ògàn sans se ògàn sa yo ki pèmèt nou kominike ak anviwònman kote n ap viv la. Sa se ògàn ki sèvi n pou n santi, pou n tande, pou n goute, pou n gade, pou n manyen.

Chak ògàn sa yo, pou yo ka ranpli fonksyon yo byen, nou dwe pwoteje yo epi pran swen yo. Pa egzanp :

- 1- Pou pwoteje po nou, nou dwe :
- Mete rad pwòp
  - Pa rete kote ki gen pousyè
  - Benyen souvan ak dlo tyèd ak savon
- 2- Pou pwoteje je nou, nou dwe :
- Siye je nou ak sèvyèt pwòp
  - Evite li ak ekri nan limyè ki twò feb
  - Pa travay nan limyè ki twò fò pou je nou
  - Pa fikse solèy la.

3- Pou pwoteje nen nou :

- Nou pa dwe foure bagay sal nan nen nou
- Nou dwe mouche nen nou ak mouchwa pwòp sitou lè nou gripe.

4- Pou pwoteje zòrèy nou :

- Nou dwe netwaye zòrèy nou
- Evite rantre bagay di, sal oubyen pwenti nan zòrèy nou.

5- Pou pwoteje lang nou, nou dwe :

- Bwose li souvan, sitou lè nou fin manje.
- Evite manje manje cho ak manje ki gen twòp epis.

